

ואולי ישראל צריכה לחתור ל"זמזום הסכסוך"

שאול אריאלי 16.12.2021 20:00

המושג "זמזום הסכסוך", שבו השתמש ראש הממשלה נפתלי בנט, מעמיק את הפער בין הרטוריקה של ממשלת ישראל למדיניותה בפועל. בנט מזכיר יותר ויותר את ימיו הראשונים של ראש הממשלה לשעבר, בנימין נתניהו, שידע לספק לממשל האמריקאי מראית עין של נכונות למו"מ ולפתרון הסכסוך, אך בפועל עשה את ההיפך, כפי שהודה מאוחר יותר. נקווה כי בנט לא יתפתה להכריז על "סיפוח הדרגתי של יו"ש".

הכשל בשימוש במושג הזה נעוץ באי־הגדרת הסכסוך כסכסוך לאומי בין שני עמים, ובהתייחסות אליו במושגים של אלימות ומצוקה כלכלית. הסכסוך הוא על הזכות להגדרה עצמית של כל אחד מהעמים במולדתו — ארץ־ישראל ופלסטין — בכפוף להחלטות הקהילה הבינלאומית, ולא על גודל התמ"ג הפלסטיני או על מספר הפלסטינים העובדים בישראל. פתרון הסכסוך הוא בינארי: או שישראל, בהמשך להכרה הבינלאומית המבוססת על החלטות האו"ם 242 ו-338, תכיר בזכות העם הפלסטיני, כפי שאש"ף הכיר בזכותה בהכרה ההדדית ב-1993, ותאפשר הקמת מדינה פלסטינית עצמאית, או שלא. זכות זו אינה מידת מכנסיים שאפשר לצמצם ולהרחיב לפי גחמות החייט.

גם אם נקבל את הפרשנות השגויה לגבי ה"סכסוך", ברצוני להעלות כמה תהיות: האם סלילת כבישים עוקפים להתנחלויות מבודדות בלב האוכלוסייה הפלסטינית מפחיתה את החיכוך בין האוכלוסיות? האם הריסה מסיבית של בתי פלסטינים בשטחי C, שנבנו על אדמות בבעלותם (אך ללא אישור המינהל האזרחי), תורמת להפחתת האלימות?

האם הבנייה המתוכננת של שכונת עטרות בלב הכפרים הפלסטיניים בצפון ירושלים תפחית את החיכוך? האם הבנייה בגבעת המטוס ובהר חומה תתרום לשקט ביטחוני? האם הבנייה המתוכננת בשטח E1 (מבשרת אדומים) לא תגדיל את טבעת החנק שישראל כורכת סביב מזרח ירושלים, ותפריד בין דרום הגדה לצפונה? האם הבנייה המתוכננת ב-E2 (גבעת עיטם) לא תחנוק את בית לחם מדרום ותגדיל את החיכוך בין אפרת לכפרים הפלסטיניים הסמוכים ולבית לחם? האם הרכישות והעבודות המתבצעות בסילוואן, והפינוי בשמעון הצדיק יתרמו לפיוס בין העמים? האם קידום של אלפי יחידות דיור חדשות, רובן בהתנחלויות המבודדות, יתרום ליציבות?

ועוד: האם מינוי שר ייעודי להתיישבות ישפר את השיח עם הרשות הפלסטינית? האם קידום חוק "ההתיישבות הצעירה", המתייחס לכמה מ-135 המאחזים הלא חוקיים — שחלקם על אדמות בבעלות פלסטינית, ואת חלקם המדינה התחייבה לפנות בפני האמריקאים ובפני בג"ץ, אך לא עשתה זאת — מצמצם את הסכסוך? האם המשך הבנייה של 70 חוות חקלאיות, חלקן על אדמות בבעלות פלסטינית — שחלק מהרועים שלהן גולשים במתכוון לאדמות המרעה והחקלאות של פלסטינים — מצמצם את החיכוך?

האם האלימות של חלק מהמתנחלים, שהגיעה לשיאים חדשים בשנתיים האחרונות, תורמת לרגיעה בשטח? האם בנט הודיע למחוללי הטרור היהודי כי בכוונתו לסכל את מימוש מטרות: הגברת החיכוך והאלימות כדי לגרום לעימות רחב היקף, שבסיומו, כך הם חולמים, צה"ל יגרש את הפלסטינים לירדן ("נכבה שנייה")?

היעדר אומץ ונכונות להתמודד עם הבעיה האמיתית מוביל לנקיטת פעולות חסרות כל היגיון. אחת ה"הקלות" שנקטה הממשלה במסגרת מדיניות "צמצום הסכסוך" גובלת בהפקרות ביטחונית ובריאותית. גדר הביטחון, שהושקעו בה יותר מ-20 מיליארד שקלים, נהפכה למסננת. כל יום חוצים את הקו הירוק לישראל, ללא כל הפרעה, יותר מ-100 אלף עובדים פלסטינים לא מורשים. המעבר כה נוח ומהיר עד שעובדים בעלי אישור מעדיפים לעבור בפרצות בגדר, ללא בידוק ביטחוני ותו ירוק, מאשר להמתין בתור במעברים המוסדרים, שבבנייתם ישראל השקיעה מיליארדים, ואף הקימה את רשות המעברים היבשתיים במשרד הביטחון לתפעולם.

גם אם נכונה הטענה של גורמים בממשלה ובמערכת הביטחון, כי מתן פרנסה לפלסטינים יתרום לשמירה על השקט הביטחוני, מדוע לא לבצע זאת תוך בקרה ביטחונית ובריאותית? האמת היא, שישראל מעדיפה שהפלסטינים ימשיכו להיות כוח העבודה הזול שלה — שבין יתר הצרות שהוא גורם דוחק את רגלי העובדים הערבים אזרחי ישראל — מאשר לאפשר להם לפתח ולעבד את אדמותיהם הפרטיות, שהן לא פחות מ-52% משטח C, כי לפי "תוכנית ההרגעה" של בנט מ-2012, על ישראל לספח אותם.

הביטוי "צמצום הסכסוך" מצטרף לפנתיאון המושגים החלולים והמכובסים של הממשלה, ומחליף את המושג "ניהול הסכסוך". אין זה מפתיע שטבע אותו מיכה גודמן, שהודה שהוא לוקה ב"עצלנות מוסרית" וסבור כי "הדרך היחידה לשמור על צדק היא לוותר על קצת צדק". יש להניח, שמי שבמשך עשור טחו עיניו מראות את השכנים שמתחת לביתו, בחאן אל-אחמר, חוטא גם בהפקרות מוסרית, משום שאינו יודע כיצד ישראל מיישמת בפועל את מודל "צמצום הסכסוך". ברובע היהודי בחברון למשל, ישראל "צימצמה" את החיכוך על ידי הפיכת לב חברון לעיר רפאים אטומה, שבה נסגרו מאות חנויות של פלסטינים, ועשרות אלפים מהם נאלצו להעתיק את מגוריהם לשטח שבאחריות הרשות הפלסטינית. זאת, כדי לאפשר לקומץ מתנחלים — שנוהגים באלימות כלפי הפלסטינים וחיילי צה"ל — לחיות כאדוני הארץ.

גודמן מתעלם מכך שישראל אינה מקיימת בחברון את התחייבויותיה, כמו פתיחה מחדש של השוק הסיטונאי הפלסטיני, בין היתר משום שבנט, כשהיה שר הביטחון, קידם תוכנית לבניית מגדל קומות על גג השוק לטובת מתנחלי שכונת אברהם אבינו. או אולי גודמן דווקא כן מכיר את משמעות המודל של "צמצום הסכסוך" ו"קיום משותף", ורואה בו את הדרך המתאימה למימוש חזונו, לפיו "בעוד עשור, ישראל תשלוט על הפלסטינים פחות מאשר היום".

צמד המלים "צמצום הסכסוך", שנראה מתוחכם, אינו אלא מושג חלול ומכובס, המביא את גלגול העיניים של בנט (וגודמן) לשיאים חדשים של ניתוק ממה שקורה בשטח, מהמשפט הבינלאומי ומהחלטות בינלאומיות, מהחוק הישראלי ומאמות מידה מוסריות. אולי כדאי לממשלה להתקדם צעד נוסף ולהודיע כי ישראל תחתור מ"צמצום הסכסוך" ל"מזמזום הסכסוך". זה גם נשמע יותר שמח וגם מתיישב טוב עם עמדות היסוד ועם עולם הדימויים של ראש הממשלה, שסבור כי הבעיה עם הפלסטינים אינה ניתנת לפתרון וכי עדיף לחיות עם "רסיס בישבן" מאשר להוציא אותו ולהסתכן בנכות — שהוא וגודמן מניחים שתיגרם בכל מקרה של פתרון הסכסוך והקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל.

אל"מ במיל"ד"ר אריאלי הוא מחבר הספר "ככה בדיוק קרה? 12 מיתוסים ישראליים על הסכסוך הישראלי-פלסטיני"